

Національний університет «Одеська юридична академія»

Робоча група з питань розвитку кримінального права
Комісії по правовій реформі при Президентові України

Робоча група з питань кримінального та кримінального процесуального права
Науково-консультативної ради при Голові Верховної ради України

Південний регіональний центр Національної академії правових наук України
Кафедра кримінального права НУ «ОЮА»

Одеський місцевий осередок ГО «Всеукраїнська асоціація кримінального права»

Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції,

*присвяченої 25-річчю утворення
Національного університету
«Одеська юридична академія»*

**м. Одеса
9 грудня 2022 р.**

«Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану». Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія». Одеса, 9 грудня 2022 року. Укладачі: Є.Л. Стрельцов, В.П. Кедик. Відп. редактор Є.Л. Стрельцов. Одеса: ПРЦ НАПрН України, НУ «ОЮА», 09.12.2022. – 214 с.

У збірнику представлені тези доповідей та повідомлень, які були оприлюднені на міжнародній науково-практичній конференції «Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану», присвяченій 25-річчю утворення Національного університету «Одеська юридична академія», яка відбулась 9 грудня 2022 року на базі Південного регіонального центру Національної академії правових наук України та кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія». Збірник розрахований на науково-педагогічних працівників, докторантів та аспірантів, магістрантів та студентів, практичних працівників, всіх, кого цікавлять сучасні проблеми кримінального права.

Відповідальний за випуск:
д.ю.н., професор Є.Л. Стрельцов

Тези друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст поданого матеріалу несуть автори.

<i>Вовченко М.М.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ, ВЧИНЕНИХ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО АБО ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.....	139
<i>Вороніна В.А.</i> ПРАВО НА ЖИТТЯ ТА ЙОГО ЗАХИСТ У НАЦІОНАЛЬНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ ТА ПРАКТИЦІ ЄСПЛ.....	141
<i>Гончарова А.В.</i> ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО МАТІР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ ВІД СУМІЖНИХ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНІВ.....	143
<i>Грищенко К.І.</i> КРАДІЖКА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	145
<i>Гулько О.Є.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ НЕЗАКОННОГО ВИКОРИСТАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ.....	148
<i>Завадська Ю.М.</i> ВИКОНАННЯ ОБОВ'ЯЗКУ ЩОДО ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНИ, НЕЗАЛЕЖНОСТІ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ УКРАЇНИ ЗА ККУ.....	151
<i>Замаскіна А.М.</i> КОРУПЦІЯ ЯК ПРАВОВИЙ НІГІЛІЗМ І НЕДОСТАТНІЙ РІВЕНЬ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ ТА СВІДОМОСТІ.....	153
<i>Зуєва В.С.</i> ПРОБЛЕМА КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРИНИЖЕННЯ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ.....	156
<i>Караманиць Д. В.</i> СМЕРТНА КАРА В УКРАЇНІ: ЗА І ПРОТИ.....	159
<i>Качуренко В.В.</i> ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ: ГЕНЕЗИС ТА ФОРМАЛІЗАЦІЯ ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 198 КК УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	161
<i>Клець І.І.</i> ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 198 КК УКРАЇНИ, В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	164
<i>Ковальська А.М.</i> ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....	166
<i>Колеснікова А.А.</i> ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО ТА НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....	170
<i>Кондратюк В.М.</i> ШАХРАЙСТВО, ПОВ'ЯЗАНЕ З ВИКОРИСТАННЯМ БАНКІВСЬКИХ КАРТОК.....	173
<i>Константинова І.В.</i> КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ.....	175

Вороніна В. А.,
студентка 2-го курсу магістратури
факультету прокуратури та слідства
(кримінальна юстиція)
Національного університету «Одеська
юридична академія»

науковий керівник: кандидат юридичних
наук, доцент, доцент кафедри
кримінального права Національного
університету «Одеська юридична
академія» **Кедик В.П.**

ПРАВО НА ЖИТТЯ ТА ЙОГО ЗАХИСТ У НАЦІОНАЛЬНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ ТА ПРАКТИЦІ ЄСПЛ

В Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), в статті 2 передбачено право на життя. Ця стаття Конвенції зобов'язує держави утримуватися від умисного або незаконного позбавлення життя та вживати заходи для захисту життя тих, хто знаходиться під її юрисдикцією. Так як основним завданням держави є забезпечення права на життя шляхом прийняття норм кримінальних законів для попередження злочинів проти особи, які забезпечуються правоохоронним механізмом для попередження, усунення та покарання порушень таких норм. [1]

Держава зобов'язана забезпечувати належну реакцію судової або іншої гілки влади для забезпечення законодавчого та адміністративного устрою захисту права на життя, воно здійснюється належним чином і будь-яке порушення права на життя, припиняється та карається. Наприклад: Рішення у справі «Ілхан проти Туреччини» від 27 червня 2000 р., заява № 22277/93, п. 63 та Рішення у справі «Гонгадзе проти України» від 8 листопада 2005 р., заява № 34056/02, п. 164.

Відповідно до статті 3 Конвенції, заборона катування, нелюдського і такого, що принижує гідність, поводження і покарання є імперативною нормою, яка не передбачає винятків, вона закріплює невід'ємні права фізичної і моральної недоторканності людини. Згідно з практикою ЄСПЛ за ст. 3 Конвенції, виокремлюються категорії порушень матеріального характеру негативного недотримання зобов'язань та позитивні зобов'язання. [1]

Різноманітні аспекти справ, які стосуються України за ст. 3 Конвенції:

- незабезпечення своєчасної та належної медичної допомоги, наприклад: «Кучерук проти України», «Петухов проти України» та інші;
- видачі особи, наприклад: «Байсаков та інші проти України», «Солдатенко проти України» та інші;
- неналежних умов тримання під вартою, наприклад: «Віслогузов проти України», «Данкевич проти України», «Коваль проти України» та інші.

Стаття 3 Конвенції виокремлює види жорстокого поводження, до них відноситься: катування та нелюдське і таке, яке принижує гідність.

Також, є формами забороненого поводження, це:

- 1) фізичне насильство: «палестинське підвішування», побиття, тягання за волосся, обливання гарячою і холодною водою. Наприклад: справа «Аксой проти Туреччини», заява № 21987/93, рішення від 18 грудня 1996 р.; справа «Томазі проти Франції», заява № 12850/87, рішення від 27 серпня 1992 р., серія А № 242-А та інші;
- 2) психічні страждання: «п'ять методів», і погрози – якщо достатньо реальні та безпосередні, наприклад: справа «Ірландія проти Сполученого Королівства», рішення від 18 січня 1978 р., серія А № 25.

У законодавстві України є нормативноправові акти, які спрямовані на забезпечення права людини на життя, одним із них є ККУ (кримінальна відповідальність за умисне чи необережне позбавлення життя людини; запровадження понять необхідної оборони та крайньої необхідності). [2]

Згідно зі статтею 24 ККУ 1960 р., було передбачено застосування смертної кари як виняткової міри покарання за особливо тяжкі злочини у випадках, передбачених в Особливій частині ККУ, за певні військові злочини, вчинені у воєнний час, а також за умисні вбивства, вчинені за обтяжуючих обставин. До Конвенції Законом України “Про внесення змін до ККУ, КПКУ” від 22 лютого 2000 року, після ратифікації 22 лютого 2000 року Протоколом № 6 було внесено зміни до ККУ, смертну кару було замінено довічним позбавленням волі.

Рішенням Конституційного Суду України від 29 грудня 1999 року № 11 рп/99, смертну кару як вид покарання було визнано таким, що не відповідає Конституції України, тобто, є неконституційним. В Рішенні було зазначено, що смертна кара не є ефективним засобом у боротьбі зі злочинністю. Цей вид покарання не належить до факторів, що стримують злочинність, і кількість злочинів проти життя людини не зменшується із збільшенням кількості судових вироків про призначення смертної кари. [2]

Також, смертна кара суперечить статтям 27 та 28 Конституції України. Цей вид кримінального покарання, запроваджений Законом № 1483-III від 22 лютого 2000 року (в ред. від 22 лютого 2000 року) – довічне позбавлення волі – це менш суворий вид покарання порівняно зі смертною карою. Коли застосовується довічне позбавлення волі, забезпечується невід’ємне право на життя людини, яка вчинила особливо тяжкий злочин. [3]

Україна, ратифікувавши Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1997 року, не має права здійснювати екстрадицію людини в держави, у яких можуть застосувати до неї смертну кару. В Україні заборонено висилати або примусово повертати будь-яку особу в державу, у якій існуватиме загроза її життю. Відповідно до Основного Закону, право людини на життя не може бути обмежене в умовах воєнного або надзвичайного стану.

Список використаної літератури:

1. Урок 21: Особливості застосування ст. 3 «Заборона катування» Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. [Електронний ресурс]: URL: <https://www.sumyjust.gov.ua/urok-21-osoblyvosti-zastosuvannya-statti-3-zaborona-katuvannya-konvencziyi-pro-zahyst-prav-lyudyny-i-osnovopolozhnyh-svobod/#:~:text=Варто зазначити, що абсолютна заборона, з фундаментальних цінностей демократичного суспільства..>

2. 300 правових позицій ЄСПЛ у кримінальному провадженні: оновлена, систематизована добірка. [Електронний ресурс]: URL: <https://www.sumyjust.gov.ua/urok-21-osoblyvosti-zastosuvannya-statti-3-zaborona-katuvannya-konvencziyi-pro-zahyst-prav-lyudyny-i-osnovopolozhnyh-svobod/>.

3. Справа "Байсаков та інші проти України". (Заява N 54131/08). [Електронний ресурс]: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_545#Text.